

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

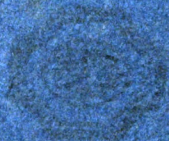
- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

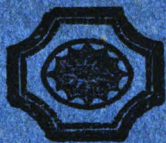
Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

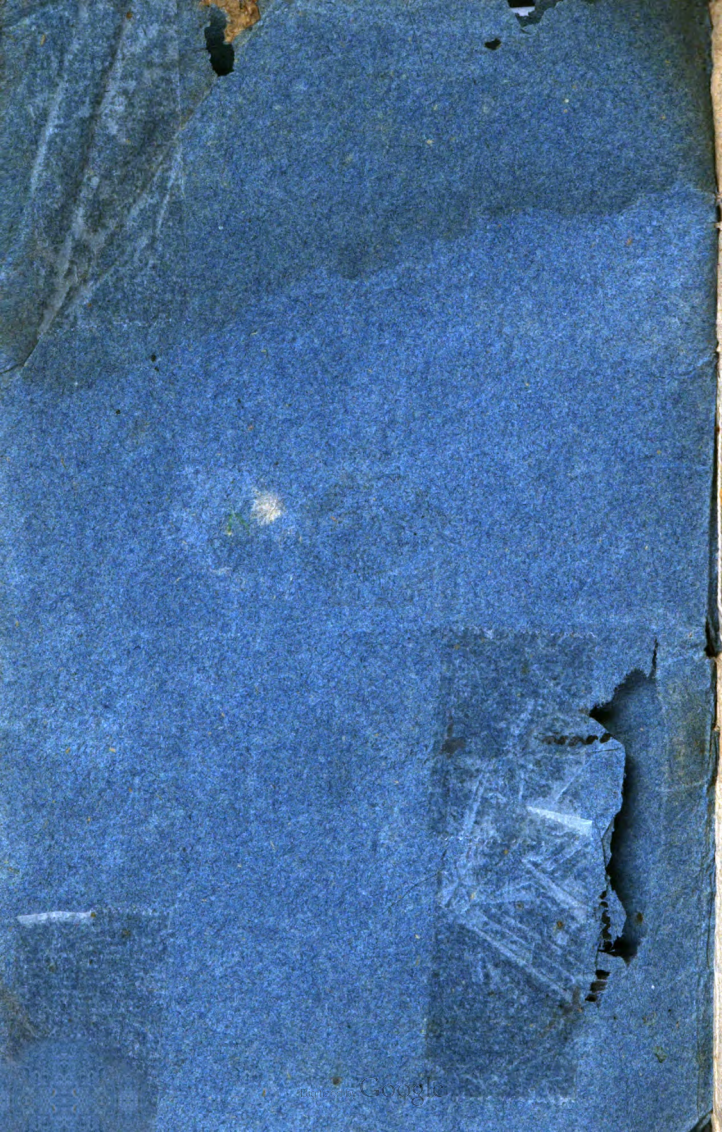

XRD...
253

50
Johannes

1800

1800

125
KORTE EN NUTTIGE
LEESLESJES,

NAAR DE VATEAARHEID EN DEN SMAAK

VAN

KLEINE KINDEREN.

EEN

SCHOOLBOEK,

DOOR DEN

SCHOOLOPZIENER

H. WESTER.

Zesentwintigste verbeterde druk.

Te Groningen, bij
J. OOMKENS,

1834.

2

Toen ik een kind was,
sprak ik als een kind, was
ik gezind als een kind,
overleide ik als een kind.

PAULUS.

1 Kor. 13: 11.

VOORBERIGT.

Rede en ondervinding leeren ons, dat men tot kinderen in kindertaal spreken en schrijven moet, zal men hun nuttig zijn.

Hoe lastig moest het iemand vallen, wanneer hij zich genoodzaakt zag, om dagelijks eenige uren in boeken te lezen, waarvan hij nauwelijks eenen enkelen volzin verstaan kon! Hoe veel verdrietiger moet dit nog voor de vlotte en vrolijke *kleinen* zijn! — En wat zedelijk nut kan zulk lezen veroorzaken? Kan iemand daardoor, met mogelijkheid, wijzer of beter worden?

Om eerstbeginnende leerlingen, die in het spelen eenigzins geoefend zijn, spoedig, gemakkelijk, en met genoegen te doen lezen, hen opmerkzaam te maken, aan het verstandig denken te brengen, en hunne zielsvermogens aanvankelijk te ontwikkelen; zie daar het oogmerk der uitgave van dit Schoolboekje!

Herhaalde proeven hebben mij overtuigd, dat men op zulk eene wijze met ongelijk veel meer voordeel werken kan, dan door middel van de oude, voor eerstbeginnenden onverstaaubare, Schoolboeken. — Wanneer ik de *kleinen* een

V O O R B E R I G T.

kort, bevallig en verstaanbaar lesje, op een stukje papier geprent, in handen gaf, met last, om het te leeren, en dan op te zeggen, was het regt vermakelijk om te zien, hoe zij al ras met hun lesje vrolijk naar den lessenaar huppelden, en reeds van verre, met een lieflagchend mondje uitriepen: *ik ken 't al, Meester!* Om mijn doel te bereiken, heb ik het aangename met het nuttige, op eene korte en voor kinderen verstaanbare wijze, trachten te vereenigen.

Voor de korte lesjes schenen mij ook kortere regeltjes gevoegelijkst: deels omdat dit eene aangener vertooning geeft, wijl de lesjes, die nu twee regels uitmaken, anders in eenen regel zouden besloten zijn; en deels, omdat dit voor kleinen gemakkelijker is in het overgaan tot eenen volgende regel.

De lesjes staan, in ieder hoofdstuk, wel min of meer met elkander in verband; echter kan elk ook op zich zelve verstaan worden.

Voorts heb ik dezelve met cijfergetallen van elkander gescheiden, om beter te verhinderen, dat alles niet te schielijk in eens voortgelezen worde. Ook is dit bevalliger voor het gezigt: het oog bemint soms een grooter rustpunt.

Ouders en Leermeesters! laat toch geene schadelijke vooroordeelen u verhinderen, om al wat voor de lieve kleine wichten van meer nut zijn kan, dan zij tot nog toe gebruikt hebben, hun in handen te geven. Zegt niet: *som-*

V O O R B E R I G T.

tnige dingen zijn kinderachtig; want kinderachtig moet het juist wezen, omdat het voor kinderen is. — Gebruikt deze lesjes, nevens verscheidene boekjes van den bekwamen en werkzaam *Nieuwold*, in eenvoudige kindertaal geschreven, alsmede eenige van de *Maatschappij: Tot Nut van 't Algemeen*; en gij zult van de meerdere nuttigheid overtuigd worden, indien gij voor overtuiging vatbaar zijt.

De geachte Uitgever meende, even als ik, dat dit werkje wel eene herziening en eenige verbeteringen behoefde; hij droeg dit aan mij op. Hier en daar heb ik dan ook datgene weg gelaten, wat voor jonge kindertjes niet geschikt was, en daarvoor iets, zoo ik meer, doelmatigers in plaats gesteld. Vele veranderingen verlangde de Uitgever, om gewigtige redenen, niet.

Wij hopen, dat onze gemaakte veranderingen strekken mogen ter bevordering van dit werkje, en bevelen hetzelfde in de gunst van de Onderwijzers der Jeugd aan.

R. G. R.

GRONINGEN,
in Augustus 1825.

Aan de kleine lezers.

Lieve kinderen! in dit boekje moet gij vlijtig leeren.

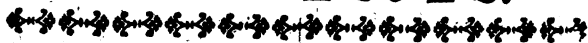
Dat gij nog niet aanstonds begrijpen kunt, dat zal de Meester u wel zeggen.

Als gij wat leert, dat gij nog niet weet, dan wordt gij wijzer. Als gij uw' pligt doet, dan wordt gij braaf.

Als gij dit boekje goed lezen kunt, en ook verstaat, dan krijgt gij weêr een ander mooi boekje: is dat niet goed?

KOR-

KORTE EN NUTTIGE
LEESLESJES.

I. HOOFDSTUK.

Geluk.

1.

Ik wil een goed
kind worden: ik
wil braaf leeren.

le brave menschen
bemind.

6.

2.

Een kind, dat braaf
leert, zal ook ver-
standig worden.

Het beste kind
Wordt meest bemind.

7.

3.

Meester zegt: men
moet elken dag
wijzer en beter
worden.

Ik wil graag geluk-
kig wezen.

8.

4.

Verstand en deugd
Verfiert de Jeugd.

Die wijs en deugd-
zaam is, wordt ge-
lukkig.

9.

5.

Goede Kinderen
worden ook van al-

Die traag is, leeft
niet vrolijk, en die
kwaad doet, leeft
niet gerust.

10.
De deugd
Geeft vreugd
In 't hart:

Die 't kwaad
Niet laat,
Heeft smart.

II. H O O F D S T U K .

Spelen.

1.

Als ik niet stout
ben, dan ga ik
uit, naar Oom.
Dag, lieve Oom!
zeg ik dan.

2.

Ik wil Oom ver-
tellen, dat ik goed
leer. Gij zijt een
liefsnappertje, zegt
Oom dan.

3.

Als ik naar Oom
ga, dan wil ik
met Neefjes en
Nichtjes spelen.

4.

Ik mag graag eens
spelen; maar ik
speel liefst met
goede kinderen.

5.

Van kwade kinde-
ren leert men
kwaad. Die met
pik omgaat, wordt
ligt befmet.

6.

De *Jongens* spe-
len vaak met knik-
kers, hoepels, of
ballen.

7.

7.

De *Meisjes* spelen
gaarne met poppen,
of met bikkels.

8.

Als kindertjes spelen
Zonder krakeelen,
Lief en zoet,
O, dat is goed!

9.

Het *spelen* is soms
goed; maar het
leeren is nog beter.

III. H O O F D S T U K .

Scholen.

1.

Het is goed, dat
er *Scholen* zijn:
daar leert men nut-
tige dingen.

2.

Indien er geene
scholen waren,
dan zouden de
menschen zoo dom
blijven als beesten.

A 5

3.

Ik mag graag in de
school wezen: als
men wat goeds
leert, dat is ver-
makelijk.

4.

Altijd spelen, en
altijd ledig loopen,
is verdrietig.

5.

5.

Als ik braaf leer,
dan speel ik daar-
na met meer ge-
noegen.

6.

Als ik goed leer,
dan ga ik naar de
kermis, en koop
wat moois!

7.

Ik kan wel oppassen,
dat ik in de school
geene straf krijg.

8.

Gehoorzame Kin-
deren krijgen geene
straf, maar die on-
gehoorzaam zijn.

9.

Als ik straf krijg,
dan is het mijne ei-
gene schuld.

10.

Het is goed, dat
Meester het kwaad
straft: anders was
men in de school
niet veilig.

11.

Meester heeft ons
lief, en ik heb
Meester ook lief.

12.

Ik wil Meester ee-
ne mooie bloem
geven. O, die ruikt
lekker! zegt Mees-
ter dan.

IV. HOOFDSTUK.

Lezen.

1.

Kinderen moeten goed lezen leeren, zegt Meester.

2.

Men moet geene woorden verkeerd lezen, of overslaan.

3.

Men moet duidelijk lezen, en alle woorden goed uitspreken.

4.

Jan Zemel leest net, als of men zingt: dat is niet goed.

5.

Men moet lezen,

als of men spreekt, zegt Meester.

6.

Betje leest vaak in mooie boekjes, dat mag ik graag hooren.

7.

Ik wil gauw aanleeren, dan wil ik ook een mooi boekje koopen.

8.

8.

Ik wil een boekje
koopen, dat ik ver-
staan kan.

krijgt men meer
verstand.

9.

Als men in nuttige
boekjes leest, dan

10.

Naarstig lezen,
Deugdzaam wezen,
Dat is goed.
Onder 't werken
Op te merken,
Leert met spoed.

V. H O O F D S T U K.

Huis bouwen.

1.

Ons *Huis* is van
hout, steen, kalk
en ijzer gemaakt.

2.

Het *Hout* komt van
de boomen, en de
boomen wasfen in
de aarde.

3.

De *Steenen* worden
van klei gebakken,
en die klei graaft
men uit den grond.

4.

De *Kalk* wordt ge-
brand van kleine
schulpjes.

5.

Het *Ijzer* graaft
men uit bergen;
goud, zilver, tin,
koper en lood ook.

6.

6.

Het ijzer is het nuttigst van allen : zonder ijzer kon men geen huis bouwen.

tel en schaaf gebruiken ; en dit alles is van ijzer.

7.

De Timmerman moet de bijl, zaag, boor, hamer, bei-

8.
Zonder ijzer kon men niet ploegen, en den grond niet omgraven ; en dan konden er geene vruchten wasfen.

VI. H O O F D S T U K.

Lucht, Aarde, Vuur en Water.

1.

Zijn lucht, aarde, vuur en water ook noodig, lieve meester ?

geen schepsel leven : want dan kon het geen' adem krijgen.

2.

Lucht, aarde, vuur, water zijn alle noodzakelijk ; mijn kind !

4.
Zonder *aarde* kon er niets wasfen, om er van te leven.

3.

Zonder *lucht* kon

5.
Zonder *vuur* konden wij geen eten
ko-

koken, en ons ook
niet warmen.

6.

Zonder *water* moes-

ten wij verdorsten
en vervuilen.

VII. H O O F D ' S T U K .

De Wereld.

1.

Ik woon in de groo-
te wereld van God,
daar zoo vele
schepfelen in zijn.

2.

Alle menschen,
beesten, vogels en
visfchen wonen
ook in de groote
wereld van God.

3.

Als het *dag* is, zie
ik de zon vaak aan
den hemel fchijnen.

4.

De lieve *zon* geeft

ons licht, warmte
en vruchtbaarheid.

5.

In den *nacht* zie ik
soms de maan en
de fterren; die ge-
ven ook licht.

6.

De lieve *maan* kan
zoo aangenaam
fchijnen, in een
mooijen avond!

7.

Op *aarde* is water
en land, met boo-
men, kruiden en
planten.

8.

8.

Ons huis kon er
van zelf niet kom-
men: de groote
wereld ook niet.

9.

God heeft de groo-
te wereld gemaakt,
in zes dagen.

VIII. H O O F D S T U K.

Ons ligchaam.

1.

Mijn hart klopt,
mijn pols slaat: dit
kan ik voelen.

stijl stond, dan kon
ik dat niet weer
aan den gang maken.

2.

Mijn bloed loopt
gestadig door mij-
ne aderen in mijn
ligchaam rond.

5.
Als *God* mij het le-
ven ontnam, dan
klopte mijn hart niet
meer, en mijn pols
stond ook stil.

3.

Zoo mijn bloed stil
stond, dan zou het
bederven, en dan
was ik dood.

6.
Ik hoop dat *God*
mij nog lang mag
laten leven.

4.

Als mijn bloed eens

7.
God geeft ons het
leven, en alles wat
wij noodig hebben.

IX.

IX. HOOFDSTUK.

*Een Zamenſpraakje, tuſſchen eenen
Meester en een lief kindje.*

De Meester.

Als gij buiten zijt,
wat ziet gij dan,
mijn kind!

Het Kind.

Dan zie ik land en
water, huizen, boomen,
dieren en nog
veel meer.

De Meester.

Wat dunkt u, zou
er wel zoo veel land
zijn als er water is?

Het Kind.

O ja, meester! er is
veel meer land dan
water; ik zie immers
om mij heen,
bijna niets dan land.

De Meester.

Hebt gij wel eens

de groote zeeën,
die er zijn, gezien?

Het Kind.

Neen, lieve meester!

De Meester.

Nu, er zijn nog veel
grooter plekken water,
dan land: er is
meer water dan land.

Het Kind.

Waar zijn dan die
groote zeeën, meester?

De Meester.

Om het land, mijn
lieſje! hier ver van
daan.

Op de groote zeeën
varen groote ſchepen,
die ons nutti-

tige dingen uit verre landen halen, als: *koffij*, *suiker*, *thee*, *rijst* en nog veel meer.

Het Kind.

Zijn er nog andere landen als ons land, lieve meester?

De Meester.

O ja, kind! er zijn nog vele landen meer, als ons land. Weet gij wel hoe ons land heet?

Het Kind.

Mijne Moeder heeft gezegd, dat ons land *Nederland* heet.

De Meester.

Dat is zoo.

Hebt gij dat land ook lief, mijn kind?

Het Kind.

O ja, meester!

De Meester.

Waarom?

Het Kind.

Omdat ik daar in woon; omdat mijne Ouders daar in wonen; Oom en Tante en Grootvader en Grootmoeder ook. En ik ga hier ook te school.

De Meester.

Dat is goed.

Ik heb *Nederland* ook boven alle andere landen lief, omdat het ons *Vaderland* is, waarin zoo vele brave menschen wonen en waarin zoo vele nuttige dingen zijn. Als gij groter wordt, dan zult gij ons *Vaderland* wel beter leeren kennen.

X. H O O F D S T U K :

De mensch.

1.

Ik ben een *mensch*.
Een kind is een
jong mensch.

2.

Toen ik in de we-
reld kwam, was ik
nog veel kleiner
als ik nu ben.

3.

Ik ga nu reeds naar
school en leer daar
vlijtig.

4.

Als ik veel leer,
dan word ik spoed-
dig een groot en
verstandig mensch.

5.

De mensch is ede-
ler, dan de beesten :
die kunnen niet ver-
standig denken.

6.

De beesten weten
niet, dat er een God
is, dat kan men
hun niet beduiden.

7.

Alle menschen moe-
ten sterven : ik ook.
Dat is goed, anders
zouden er te veel
menschen komen.

8.

De goede menschen
worden, na hunnen
dood, gelukkig.

9.

<p>De ondeugende menschen worden;</p>	<p>na hunnen dood, zeer ongelukkig.</p>
---	---

XI. H O O F D S T U K.

De winter.

1.
Er zijn vier getijden des jaars: Lente, Zomer, Herfst, Winter.

wit! en daar door kan men bij avond beter zien.

5.

2.
In den *winter* zijn de dagen kort, en dan is het dor en koud.

In den winter *vriest* het somtijds. De vorst is gezond, en ook nuttig voor het land.

6.

3.
In den winter *sneeuwt* het vaak: de sneeuw is zoo mooi! en ook nuttig voor het land.

In den winter rijdt men op *schaatsen*: dat is gemakkelijk.

7.

4.
De sneeuw is zoo

Ik moet niet op het ijs gaan, als het nog niet goed houden kan: dan kon ik ligt verdrinken.

8.
In den winter kunnen er zulke mooie bloemen op de glazen vriezen, o zoo mooi!

menschen gebrek aan eten, en kleeven, en turf.

10.
De rijkere menschen moeten aan de armen wat medegeven: dit is hun pligt.

9.
In den winter hebben veel arme

XII. HOOFDSTUK.

De Lente.

1.
In de *lente* worden de dorre landen, boomen en planten weer groen.

3.
In de lieve *lente* groeijen en bloeijen de velden en hoven zoo schoon!

2.
Het lieve *groen* is zoo aangenaam en nuttig voor onze oogen.

4.
In de *lente* ploegt en zaait men koren op het land, en men plant vruchten in de tuinen.

5.

5.

In de *lente* zingen
de vogeltjes zoo
lief! dan komt de
koekkoek weër, en
de nachtegaal ook!

6.

De vogeltjes kun-
nen niet zaaijen,
noch maaijen, en
God, de hemelsche
Vader, voedt nog-
tans dezelve.

XIII. H O O F D S T U K.

De Zomer.

1.

In den zomer is het
warm, en dan zijn
de dagen lang.

ten wij lekkere aard-
beijen, kersen en
pruimen: dat is
ook gezond.

2.

Als de dagen lang
zijn, dan moet ik
's morgens niet te
lang slapen.

5.

In den zomer zijn
er mooie *bloempjes*:
dan pluk ik lieve
roosjes. O het roos-
je ruikt zoo lekker!

3.

De Morgenstond
Heeft goud in den mond.

6.

In den zomer *don-*
dert het ook wel;
en dit maakt de
lucht

4.

In den zomer e-

B 3

lucht frisch en gezond.

7.

In den zomer wandel ik graag in het veld, en zie het koren op het land.

8.

Ik mag ook graag paarden, koeijen, schapen en lammetjes in de weiden zien.

9.

De paarden trekken den ploeg en den wagen, en men kan er op rijden.

10.

De koeijen geven melk, en van de melk maakt men boter en kaas.

11.

Van de vellen der beesten maakt men onze schoenen en muilen.

12.

Van de schapen komt wol, en van de wol krijgen wij warme kleêren.

13.

Er zwemmen ook zwanen, ganzen en eendvogels in het water.

14.

Van de vogels komen veren, voor onze kussens en bedden, en ook pennen, om te schrijven.

15.

15.

Er wast ook *ylas* op het land, daar wordt linnen van gemaakt, en van dat linnen onze hemden.

16.

Van oud linnen wordt *papier* gemaakt, voor de boeken, en om er op te schrijven.

XIV. HOOFDSTUK.

De Herfst.

1.

In den *herfst* worden de vruchten rijp, en dan worden die ingezameld.

2.

De boeren dorfchen het koren af, en verkoopen het aan de bakkers.

3.

Van *rogge* wordt brood gemaakt, van *tarwe* wittebrood,

en van *gerst* maakt men gort.

4.

Van *boekweit* maakt men meel, en van dat meel bakt men pannekoeken, ja!

5.

Appels, peren, pruimen, kerfen en noten groeijen aan boomen.

B 4

6.

6.

Wortels, knollen
en aardappels was-
fen in den grond.

7.

Als de zon nooit
fcheen, en het soms
niet regende, dan
kon er niets wasfen.

8.

Geen mensch kan
maken, dat de
zon fchijnt, of dat
het regent.

9.

De goede God al-

leen geeft regen
en warmen zon-
nefchijn.

10.

God is ons genegen,
God geeft ons zijn' zegen:
Alles, wat Hij doet,
is ook wijs en goed.

11.

De goede God
maakt, dat alle
fchepfelen eten en
drinken krijgen.

12.

Al het goede komt
van onzen lieven
Heer.

XV. H O O F D S T U K.

God.

1.

Wij menschen heb-
ben veel noodig:
maar God heeft
niets noodig.

2.

God bestaat door
zich zelve, en
Hij is er van eeu-
wigheid geweest.

3.

3.
God is almachtig:
Hij kan alles doen,
wat Hij wil.

4.
Alles, wat God doet,
is goed: God kan
geen kwaad doen:
Hij is heilig.

5.
Ik kan God niet
zien; maar God

ziet mij altijd, ook
als het duister is.

6.
God weet alle din-
gen; Hij weet ook,
wat wij denken.

7.
Niemand is zoo
volmaakt als God;
God is oneindig
volmaakt.

XVI HOOFDSTUK.

De eerste menschen:

1.
Adam en Eva wa-
ren de eerste men-
schen, en onze
aller voorouders.

wereld kwam, was
ik een heel klein
kindje: ik kon
niet loopen, of
praten.

2. Toen ik eerst in de
3. Vader en Moeder,
B 5 en

en andere menschen zijn ook eerst zulke kleine kindertjes geweest; maar Adam en Eva niet.

4.

Adam en Eva waren aanstonds groot: zij konden ook aanstonds loopen en praten.

5.

Adam en Eva werden zoo groot van God geschapen: zij hadden ook geen Vader en Moeder.

6.

Adam en Eva woon- den eerst in het Paradijs

7.

Het Paradijs was

een lusthof, met allerlei boomen en vruchten.

8.

Adam en Eva mogten van alle vruchten eten; maar van één boom niet: dat verbood God.

9.

Adam en Eva werden aan God ongehoorzaam: zij aten ook van den verboden boom.

10.

Ongehoorzaamheid is zonde, en daarom strafte God Adam en Eva: zij moesten uit het Paradijs.

11.

11.

Al het kwaad, dat er in de wereld is, komt van de zonde.

het niet meer te zijn.

13.

Ik wil de lieve God bidden, dat Hij mijne zonden vergeve, en dan wil ik geen kwaad meer doen.

12.

Ik ben ook vaak ongehoorzaam geweest; maar ik hoop

XVII. HOOFDSTUK.

De Bijbel. Jezus.

1.

De *Bijbel* is het beste boek, dat er in de wereld is.

mannen laten schrijven.

3.

Zult gij dan dat boek ook hoogachten? *o ja!*

4.

In den Bijbel staan vele nuttige lessen.

2.

God heeft den Bijbel door brave

5.

5.

In den Bijbel wordt ons geleerd, wat wij gelooven en doen moeten, om zalig te worden.

6.

In den Bijbel staat ook veel te lezen van Gods lieven Zoon.

7.

Weet gij wel, mijn kind! hoe Gods lieve Zoon heet?

JEZUS CHRISTUS.

8.

Jezus is ook een kind geweest: maar het is al zeer vele jaren geleden, dat hij hier op aarde geleefd heeft.

9.

Alle andere menschen hebben vaak gezondigd; maar Jezus nooit.

10.

Jezus heeft nooit kwaad gedaan; Hij was altijd deugzaam.

11.

Toen Jezus nog klein was, toen was Hij een allerliefst kind.

12.

Jezus was zijne Ouders altijd gehoorzaam.

13.

Jezus vereerde God zijnen Hemelschen

Va-

Vader, en had Hem volmaakt lief.

14.

Jezus deed aan alle menschen goed, en dat moet ik ook doen.

15.

Als slechte menschen Jezus kwaad deden, dan deed Hij hun goed weêrom.

16.

Booze menschen hebben Jezus vermoort: omdat Jezus een vriend van hen wilde zijn.

17.

Jezus heeft ons in

den Bijbel geleerd, wat wij moeten doen, om gelukkig te worden.

18.

Wie zoo doet, als Jezus ons leert, die is gelukkig en komt in den Hemel bij Jezus.

19.

Wie niet zoo doet als Jezus ons leert, die kan nooit in den Hemel komen.

20.

Jezus is een kindervriend, hij wil de kinderen gaarne gelukkig maken.

XVIII HOOFDSTUK.

*De Kerk.**De Meester.*

Zijt gij wel eens in
de kerk geweest,
mijn kind?

Het Kind.

Neen, meester! va-
der zegt, dat ik
daartoe nog te jong
ben: wat doet men
in de kerk mees-
ter?

De Meester.

Daar bidt en dankt

men God, voor
zijne goedheid,
mijn liefje!

Daar leert de Pré-
dikant aan de men-
schen, wat de lieve
Jezus in den Bijbel
heeft geleerd.

Hoe wij God moe-
ten dienen en ver-
heerlijken.

Wat wij al aan on-
ze medemenschen
moeten doen.

Daar zingt men ook
ter eere van God,
en geeft wat voor
de armen en onge-
lukkigen.

XIX. H O O F D S T U K.

De Hemel.

1.

Wilt gij wel gaarne gelukkig zijn, kinderen? o ja! zeker.

2.

Die gaarne gelukkig wil zijn, moet zijne Ouders en meesters zeer gehoorzaam zijn.

3.

Gij moet ook den goeden God zeer lief hebben, en ook bidden en danken.

4.

Als gij dat doet,

dan komt gij als gij dood zijt, bij God in den hemel.

5.

In den hemel zullen de goede menschen eeuwig gelukkig zijn.

6.

In den hemel zal volmaakte vreugde, liefde en eendragt zijn.

7.

In den hemel zal men God eeuwig danken en loven.

XX.

XX. HOOFDSTUK.

Pligten.

1.

Ik wil graag in den hemel wezen; maar dan moet ik ook het kwade laten, en het goede doen.

2.

Ik moet *alle* kwaad laten: ook moet ik geen kwaad spreken, of denken.

3.

Ik moet niet vloeken, zweren, of Gods naam ligtvaardig noemen.

4.

Ik moet geen mensch lasteren, of schelden: ook niet haten, of benijden.

5.

De booze Kain heeft uit nijdigheid zijnen vromen broeder Abel vermoord.

6.

Een nijdig mensch heeft groot verdriet, Als hij 't geluk van and'ren ziet.

7.

Ik moet niet liegen; maar altijd waarheid spreken.

8.

Men kan ligt te veel praten; maar
Zwijgen en denken
Zal niemand krenken.

9.

9.

Ik mag wel vrolijk
wezen, maar niet
ijdel en uitspattend.

10.

Een kind moet ze-
dig en bedaard
wezen, en ook op-
merkzaam.

11.

Ik moet mijne Ou-
ders en Meesters
eeren en gehoor-
zaam wezen.

12.

Ik moet vriendelijk
en bescheiden zijn
jegens alle men-
schen.

XXI. H O O F D S T U K .

Jezus de Leermeester.

1.

Toen Jezus op aar-
de was, leerde Hij
den menschen ve-
le nuttige lessen.

2.

Jezus leerde, dat
men God boven
alles moet liefheb-

ben, en alle men-
schen als zich zel-
ven.

3.

Gelijk gij wilt dat
u de menschen doen
zullen, doet gij hun
ook zoo, sprak Je-
zus.

C

4.

4.

Ik wil graag, dat anderen mij geen kwaad doen; daarom moet ik anderen ook geen kwaad doen.

5.

Ik wil graag, dat andere menschen mij soms goed doen; dus moet ik anderen ook goed doen.

6.

Men kan nooit meer genoegen hebben, dan door anderen wel te doen.

7.

Alles, wat Jezus aan anderen leerde, dat deed Hij ook zelf.

8.

Leeringen wekken, Voorbeelden trekken.

XXII. HOOFDSTUK;

De gezondheid.

1.

De gezondheid is een groote rijkdom. Ik ben niet graag ziek.

2.

Die gezond wil blij-

ven, moet niet te veel eten of drinken.

3.

Kinderen moeten niet te veel snoepen: dat is niet gezond.

4.

4.

Als men nat van zweet is, en dan schielijk koud wordt of terstond kouden drank drinkt, dan kan men doodelijk ziek worden.

5.

Men moet zich voor morsigheid en stank wachten: hier komen kwade ziekten uit voort.

6.

Als men zich veel buiten in de frische lucht beweegt, dat is gezond.

7.

Die ligtgeloovig is, laat zich ligt schrik aanjagen.

8.

Bijgeloovige menschen laten zich ligt bang maken.

9.

Bijgeloovige menschen zijn vaak bang voor heksen en spoken: ik niet.

10.

Die zijn pligt doet, behoeft niet licht te vreezen.

11.

God kan ons altijd bewaren: wij moeten op God vertrouwen, en Hem aanbidden.

XXIII. H O O F D S T U K,

Het Gebed.

1.

Wij moeten God
altijd aandachtig en
eerbiedig bidden en
danken.

2.

Ik moet 's morgens
en 's avonds bidden;
bij het eten ook.

3.

Ik wil deze korte
gebeden goed van
buiten leeren.

4.

Morgengebed.

Weldadige God!
ik dank U, dat Gij
mij dezen nacht
door den lieven slaap
verkwikt hebt en

mij bewaard voor
ongeluk, ziekte en
dood. Behoed mij
ook dezen dag voor
alle kwaad; geef
mij gezondheid,
lust en kracht, om
wijzer en beter te
worden. Amen.

5.

Gebed voor het eten.

O God! zegen mij
door spijs en drank,
om met gezondheid
mijn' pligt te be-
trachten. Amen.

6.

Gebed na het eten.

Ik dank U, Heer!
voor voedsel en ver-
kwikking, en voor
al-

alle weldaden, die
Gij mij schenkt.
Amen.

7.

Avondgebed.

Goede God! U
dank ik voor al het
goede, dat ik dezen
dag ontving. Be-
waar mij in den
nacht voor alle ramp

en leed; verkwik
mij door eene zoe-
te rust; vergeef de
zonden mijner jong-
heid, om Jezus wil.
Amen.

8.

Als ik zingen kan,
dan wil ik God som-
tijds ook door klei-
ne liedjes loven.

XXIV. HOOFDSTUK.

ZANGSTUKJES.

I.

Morgenliedje.

Ik loof U, Heer!
Gij hebt mij weer
Den lieven slaap gegeven,
En mij behoed:
Wat zijt gij goed!
Lof zij U al mijn leven!

C 3

2.

2.

Dankliedje na het eten.

Lof zij U, Heer!
Gij hebt mij wêer
Uw gaven mild gegeven,
Maak mij gezind,
Om als uw kind,
Ook tot uw eer te leven.

3.

Avondliedje.

Ik loof, o God!
U, om 't genot
Van al uw gunstbewijzen
In dezen dag;
Met diep ontzag
Moet elk uw goedheid prijzen.

4.

Beidezang voor 't Vaderland.

Laat, Heer! uw hand
'Ons Vaderland

Voor

Voor ramp en leed bevrijden:
Geef Neêrlands jeugd
Verstand en deugd;
Geef zegenrijke tijden!

XXV. HOOFDSTUK.

1. Zintuigen.

Ik heb vijf uitwendige *zintuigen*: *ge-
zigt*, *gehoor*, *reuk*, *smaak*, *gevoel*.

Het *gezicht* heb ik door mijne oogen;
het *gehoor* door mijne ooren; den *reuk*
door mijn' neus; den *smaak* heb ik in
mijn' mond, en het *gevoel* in mijn ge-
heel ligchaam.

2. Windstreken.

Er zijn vier *Hoofd windstreken*: oost,
west, zuid, noord.

In het *oosten* komt de zon 's morgens
op, en in het *westen* gaat zij onder. In
het *zuiden* is de zon 's middags te twaalf
uur. Het *noorden* is tegen het *zuiden*
over:

3. Geld.

Een gouden Penning doet *tien gulden*.

Een gouden Dukaat doet *vijf gulden en vijftwintig cents*.

Een zilveren Rijder, of Dukaton, doet *drie gulden en vijftien cents*.

Een zilveren Dukaat, of Rijksdaalder, doet *twee gulden en vijftig cents*.

Een Daalder doet *één gulden en vijftig cents*.

Een Achtentwintig (Goudgulden), doet *één gulden en veertig cents*.

Een Gulden doet *twintig stuiver of honderd cents*.

Een halve Gulden doet *tien stuiver of vijftig cents*.

Een vijf stuiver doet *vijftwintig cents*.

Een Dubbeltje doet *tien cents*.

Een Stuiver doet *vijf cents of acht duiten*.

Een halve Stuiver doet *twee en een halve cents of vier duiten*.

4. Tijd.

Als de zon op komt dan begint de dag, en als de zon weder onder gaat, dan eindigt de dag.

Een

Een dag met den nacht, heeft vierentwintig uren.

Als er zeven dagen om zijn, dan is eene week verloopfen.

5. *Namen der dagen.*

De *zeven dagen der week* zijn: zondag, maandag, dinsdag, woensdag, donderdag, vrijdag, zaterdag.

Als er vier weken om zijn, dan is er eene maand verloopfen. En als er twaalf maanden om zijn, dan is er een jaar verloopfen. Hoe veel jaren zijt gij al oud?

6. *Namen der Maanden.*

De *twaalf maanden* des Jaars zijn: *Januarij* of Louwmaand, heeft een-en-dertig dagen.

Februarij of Sprokkelmaand, heeft acht-en-twintig of negen-en-twintig dagen.

Maart of Lentemaand, heeft een-en-dertig dagen.

April of Grasmaand, heeft dertig dagen.

Mei of Bloemaand, heeft een-en-dertig dagen.

Junij of Zomermaand, heeft dertig dagen.

Julij of Hooimaand, heeft een-en-dertig dagen.

Augustus of Oogstmaand, heeft een-en-dertig dagen.

September of Herfstmaand, heeft dertig dagen.

October of Wijnmaand, heeft een-en-dertig dagen.

November of Slagtmaand, heeft dertig dagen.

December of Wintermaand, heeft een-en-dertig dagen.

In de maanden: *December*, *Januarij* en *Februarij* is het veelal koud; dan is het *winter*.

In de maanden: *Maart*, *April* en *Mei*, wordt het weder warm, en beginnen de plantjes weder te groeijen, dan is het *Lente*.

In de maanden: *Junij*, *Julij* en *Augustus*, is het weder zeer warm, dan is het *Zomer*.

In de maanden: *September*, *October* en *November*, wordt het weder weer wat kouder; dan is het *Herfst*.

Is

Is het lezen, schrijven en rekenen ook nuttig?

7. *Klaas de Arbeider.*

Klaas, onze arbeider, is zeer ongelukkig, hij kan niet lezen schrijven en rekenen.

Als men tegen hem zegt: zie, *Klaas!* dit is een mooi boek, daar staat heel wat moois in, dan zegt hij: „*ach! ik kan niet lezen, lees mij wat voor.*”

Als hij Vader en Moeder in den Bijbel ziet lezen, dan zegt hij: „o wat spijt het mij, dat ik daarin niets kan lezen.”

Hij kan geen brief schrijven, dat moet een ander voor hem doen. Krijgt hij een brief, dan moet een ander dien ook voor hem lezen; die komt dan alles van *Klaas* te weten.

Koopt of verkoopt hij iets, dan kan hij niet berekenen hoe veel hij geven of ontvangen moet. Dikwijls bedriegen slechte menschen hem, en dan zucht *Klaas*: „*Ach! kon ik toch lezen schrijven en rekenen.*”

8. *Rekenen.*

Kunt gij ook al wat rekenen, mijn kind? pas dan eens op.

—

Als gij twee boekjes hebt, en dan nog vier daarbij, hoe veel boekjes hebt gij dan?

—

Klaas had tien kerfen, daarvan at hij vier op; hoe veel hield hij nu nog over?

—

De brave Willem had twaalf centen in den zak; daarvan gaf hij zes aan eene arme vrouw; hoe veel behield hij nog?

Een boer verkocht voor tien stuiver twintig eijeren, hoe veel eijeren waren dat voor vijf stuiver?

—

Een half brood kost vijftien cents; hoe veel kost dan een heel brood?

—

Hoe veel beenen hebben twaalf kinderen?

—

Hoe veel beenen hebben acht paarden?

—

Zeg mij nu eens hoe veel vingers vijf kinderen hebben?

Nu,

Nu, dat gaat best, kent gij de getalmerken ook al, waarmede men rekent?

1	2	3	4	5	6
•	••	•••	••••	•••••	••••••
7	8	9	0		
•••••	••••••	•••••••	••••••••		

Dat gaat ook al goed. Als gij wat verder heen komt, dan begint gij ook al te rekenen op de lei. O! dat is plezierig werk. Dan telt gij kleine sommen op; of trekt getallen van elkander af. Vijf en zeven en drie: hoe veel is dat?

Hoe veel maken zes en acht en negen te zamen?

Als ik van dertig duiten vijftien aftrek, hoe veel houd ik dan nog over?

O wat is het rekenen plezierig!

9. *Besluitversje.*

God is mijn Schepper ;
God gaf mij 't leven,
Voedsel en kleëren ;
God is zoo goed !

God moet ik dienen,
Vurig beminnen ;
Hem moet ik danken
Voor zijne gunst.

God heeft geboden,
Deugd te betrachten :
Deugzaam te wezen,
Dat is mijn pligt.

Deugd-

Deugdzaam te leven
Maakt ons gelukkig.
Ach! was ik altijd
Deugdzaam geweest!

Ach! ik heb dikwijls
Zonden bedreven,
Tegen mijn' naasten,
Tegen mijn' God!

God is genadig!
Hij wil ook kind'ren
Zonden vergeven,
Hij is zoo goed.

Als wij de zonden
Hart'lijk betreuren,
Haten en mijden,
Scheldt Hij die kwijt:

Jezus maakt zalig;
Hij is gestorven
Voor onze zonden,
Dit leert de schrift.

Jezus heeft kind'ren
Tot zich geroepen,
Vriend'lijk gezegend,
Teeder gekust!

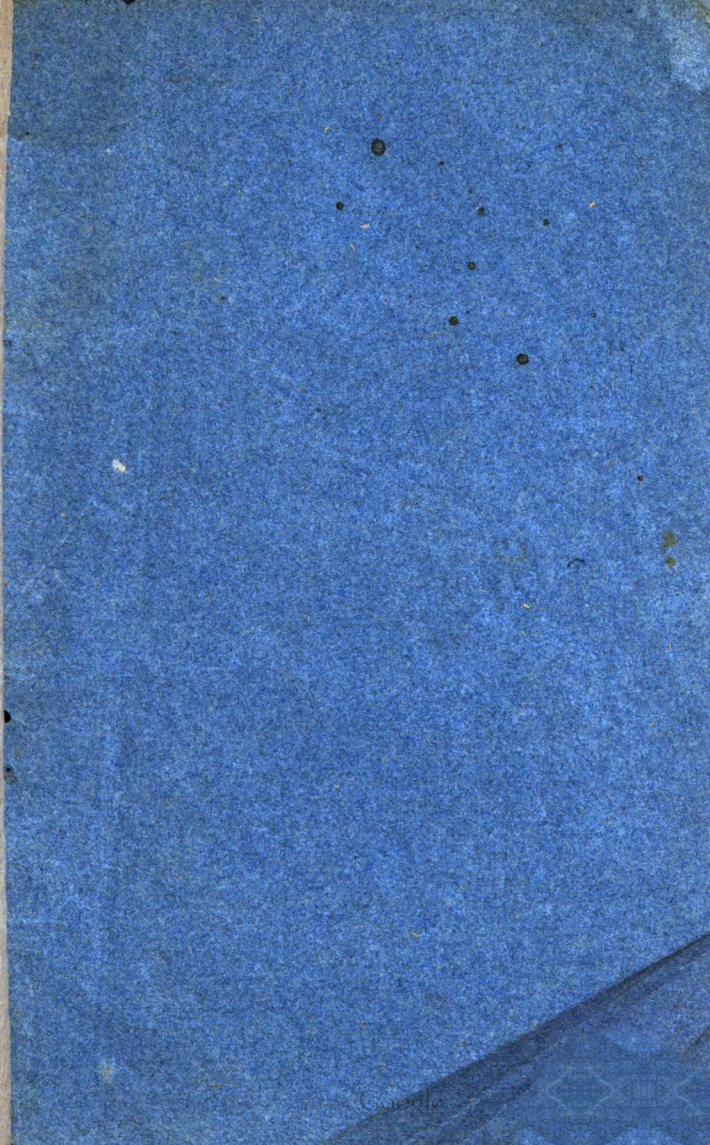
Dit te gelooven;
Deugd te betrachten,
Geeft ook aan kind'ren
Rust in 't gemoed.

Hemelsche Vader!
Dit is mijn bede:
Schenk die genade
Gunstig aan mij.

02039784

Bij den Drukker dezes is mede gedrukt:

J. H. N I E U W O L D :

- Iets voor een kind over zijnen Va-
deren zijne Moeder, *zeventiende dr.* f 0 - 05.
Iets voor een kind om zich zelf te
leeren kennen, *tiende druk.* . f 0 - 12½.
Het is toch goed dat er vele men-
schen in de Wereld zijn, *vijsftiende*
druk. . . . . . f 0 - 20.
Wij zijn kinderen met elkanderen,
2 stukjes, *zesde druk.* . . . . . f 0 - 22½.
De schoone Natuur en de Heer der
Natuur, de Nazomer en de Herfst,
zesde druk. . . . . . f 0 - 12½.
Dito dito, de Winter, *vijsde druk.* f 0 - 15.
Verhaal van het Allerbeste kind,
hetwelk er eens in de wereld ge-
weest is, *zesde druk.* . . . . . f 0 - 10.
De eerste geschiedenissen van het
volmaakte kind, dat er eens in
de wereld geweest is, *vijsde druk.* f 0 - 10.
Het volmaakte kind, *zesde druk.* f 0 - 07½.
Het beste voorbeeld voor een kind,
vijsde druk. . . . . . f 0 - 25.
Jezus kinderliefde. . . . . f 0 - 10.
Geschiedenis van den Godsdienst,
2 deeltjes. . . . . f 0 - 40.

4.
3.
5.
6.
0.
5.
10.
40.

Bij den Drukker dezès is mede gedrukt :

G E Z A N G E N,
VOORNAMELIJK TEN DIENSTE DER
S C H O L E N;

gesteld op de onderscheidene zangwijzen der
EVANGELISCHE GEZANGEN,
BIJ DE HERVORMDE GEMEENTEN VAN NEDER-
LAND IN GEBRUIK.

door
L^r. K R O L L,
in leven Onderwijzer der Stads Aamen-School,
te Groningen.
DERDE DRUK.

De prijs is 30 cents.

G E M A K K E L I J K
L E E S B O E K J E;

GESCHIKT NAAR DE VATBAARHEID VAN
EERSTBEGINNENDE KINDEREN,
door

L^r. K R O L L,
TWEDE DRUK

De prijs is 10 cents.

Hs. **K R E M E R,**
in leven Schoolonderwijzer te Finsterwold:

- De kleine Snapper, of eerste gemakke-
lijk leesboekje voor kinderen . . . f 0 . 05.
De kleine Praatal, of tweede gemak-
kelijk leesboekje voor kinderen . . . f 0 . 07.
De kleine Lezer, of derde gemakke-
lijk leesboekje voor kinderen . . . f 0 . 10.